

Vzdělávací politika

(OPNU1U121B)

Vzdělání a trh práce

Prof. PhDr. Eliška Walterová, CSc.
PhDr. Vít Šťastný, Ph.D.

Letní semestr 2020/2021

Vzdělávací politika a trh práce

- Jak souvisí vzdělání / vzdělávací politika a trh práce?
- Do jaké míry by měla vzdělávací politika vycházet vstříc požadavkům zaměstnavatelů?
- Potřebujeme více vysokoškoláků, nebo učňů?

Trh práce

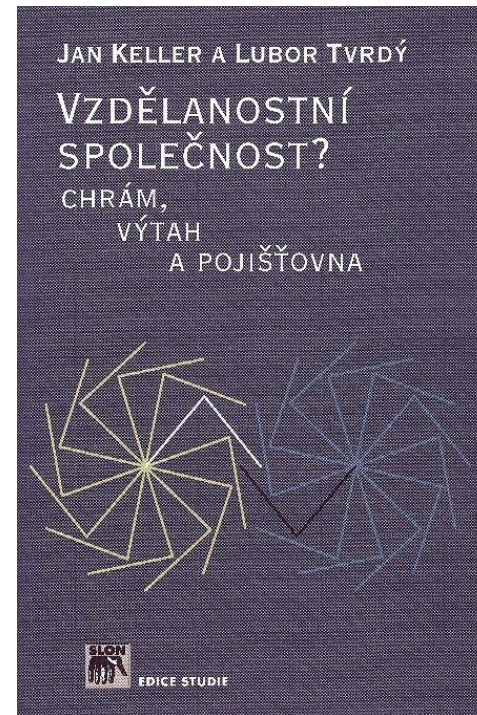

- Rozdělení trhu práce (Doeringer – Piore, 1985, Internal Labor Markets and Manpower Analysis)
- **Primární**
  - lepší pracovní příležitosti - vyšší prestiž, lepší pracovní podmínky, možnosti dalšího vzdělávání, karierní postup, relativně bezpečné
- **Sekundární**
  - Větší ohrožení ztrátou pracovního místa a **dlouhodobou** nezaměstnaností, vysoká míra fluktuace pracovníků, menší výdělky
  - ohrožená pracovní síla (např. z důvodu pohlaví, věku, zdravotních hendikepů, příslušnosti k minoritní skupině, nízké úrovně vzdělání)

Chrám – výťah – pojišťovna?

- *Vzdělanostní společnost: chrám, výťah, pojišťovna*
(Keller & Tvrđý, 2008)
- Chrám
  - Vzdělání = privilegium pro vyvolené
- Výťah
  - Vzdělání = prostředek pro společenský vzestup
  - Demokratizace vzdělání (50.-60. léta 20. stol.)
- Pojišťovna
  - Vzdělání = individuální „pojistka“; strategie úniku před hrozícím individuálním propadem a mezigenerační ztrátou společenského statusu (pro úspěch nutno dokázat svoje kvality ještě i něčím dalším)

Vzdělávací expanze

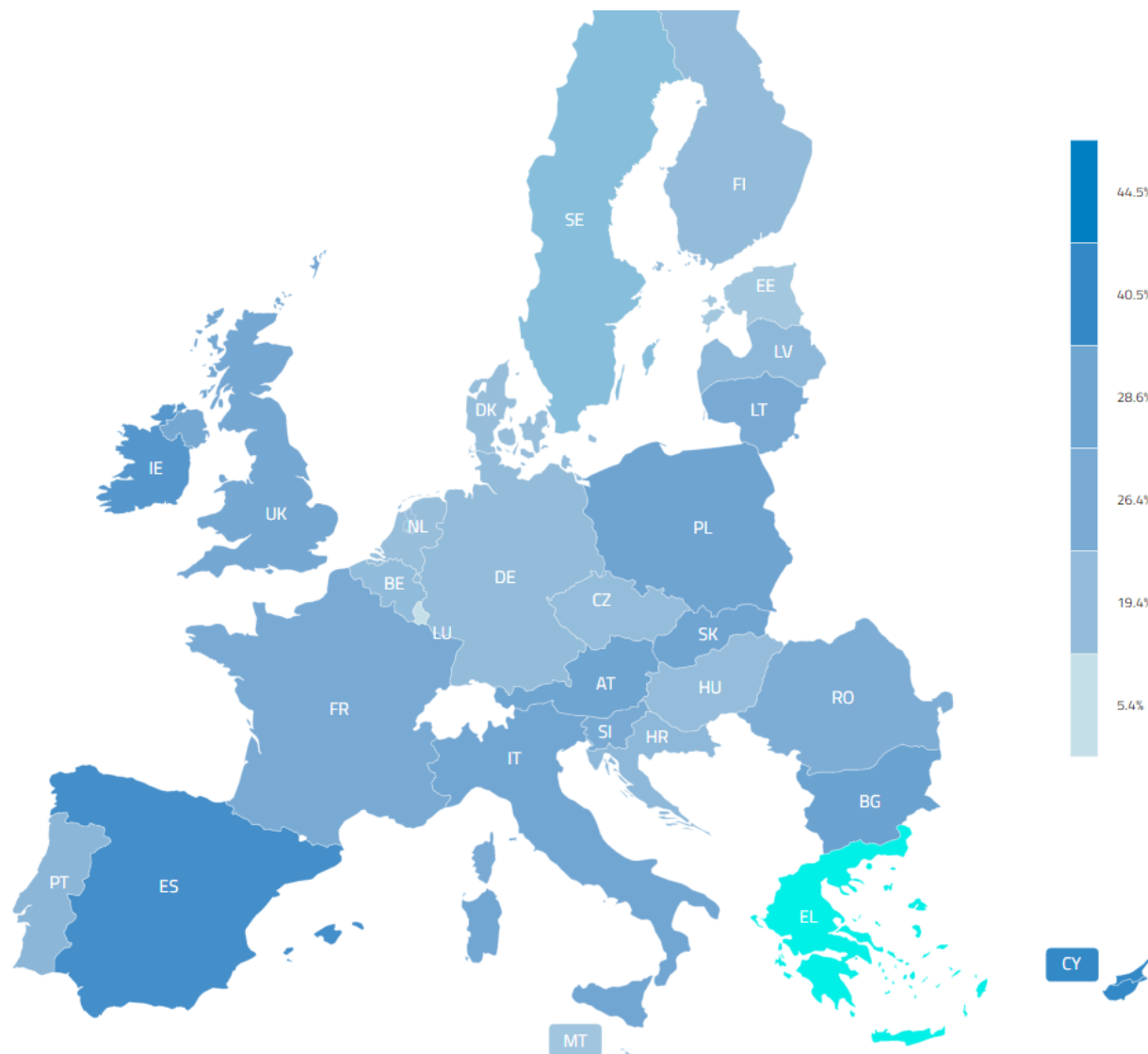
- Koncepce vývoje terciárního vzdělávání amerického sociologa Martina Trowa (1972)
Fáze **elitní** (15 %) / **masová** (do 50 %) / **univerzální** (nad 50 %)
- **Inflace vzdělání vs. technologická změna**
(Doseděl & Katrňák, 2017)
  - Pokles váhy diplomu=> v zemích s vysokým podílem vysokoškoláků nastupují absolventi poměrně často na pracovní místa s nižšími kvalifikačními nároky NEBO
  - Zavádění nových technologií => větší nároky na kvalifikaci lidí, kteří s ní mají pracovat => větší potřeba VŠ vzdělaných

Potřebujeme více učňů?

- Zaměstnavatelé jako subjekt vzdělávací politiky
  - Zájem o levnou pracovní sílu vs. (ne)ochota zaměstnavatelů nést i náklady?
- Odborné vzdělávání - záchranná síť nebo odklon? (safety net vs. diversion) (Straková, 2015)
- Jaká je tedy situace těchto skupin lidí podle dosaženého vzdělání na trhu práce?

Překvalifikovanost VŠ vzdělaných na trhu práce

<https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/indicators/over-qualification-rate-tertiary-graduates>

This **Indicator** shows the share of young (aged 25-34), tertiary education (ISCED 5 or 6) graduates employed in posts not included in categories of managers (ISCO 1), professionals (ISCO 2), or technicians and associate professionals (ISCO 3).

Vzdělání a (ne)zaměstnanost

PRACOVNÍ SÍLA	2009	2010	2011*)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Základní vzdělání a bez vzdělání	24,1	25,0	24,4	24,3	28,5	25,6	22,1	22,7	20,4	13,0	10,7	10,7
Střední bez maturity	7,4	8,5	7,7	7,7	8,0	8,4	7,3	5,8	4,3	3,4	2,4	2,2
Střední s maturitou	4,7	5,3	5,0	5,0	4,9	5,3	4,8	3,7	2,7	2,0	1,7	1,4
Vysokoškolské	2,4	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8	2,9	2,4	1,9	1,5	1,2	1,0

Zdroj: ČSÚ

Vzdělání a mzdy (2018)

	Průměrné hrubé měsíční mzdy <i>Average gross monthly wages</i>				Mediány mzdy <i>Median wages</i>			
	celkem Total	ženy Females	muži Males	ženy/ muži Females / Males %	celkem Total	ženy Females	muži Males	ženy/ muži Females / Males %
Nejvyšší dosažené vzdělání								
základní a bez vzdělání nedokončené	21 258	19 291	23 155	83,30	19 970	18 092	22 480	80,50
střední bez maturity	24 139	20 066	26 332	76,20	22 819	18 922	25 452	74,30
střední s maturitou	30 267	26 849	33 800	79,40	27 479	25 266	30 554	82,70
vyšší odborné a bakalářské	35 545	30 781	42 304	72,80	31 154	28 528	36 351	78,50
vysokoškolské	48 334	39 918	55 293	72,20	37 861	33 853	43 663	77,50

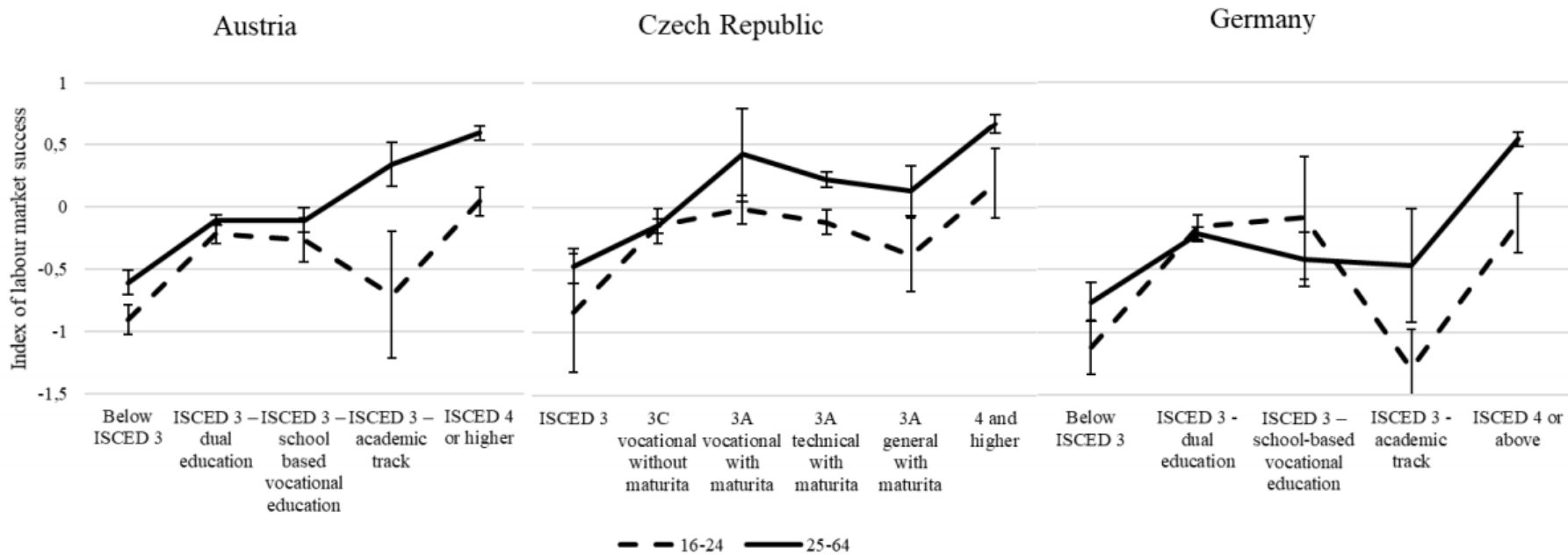
Zdroj: ČSÚ

Úspěšnost absolventů na trhu práce

- Hoidn, S. & Šťastný, V. (v recenzním řízení). Labour Market Success of Initial Vocational Education and Training Graduates: A Comparative Study Across Upper-Secondary Programmes in Three Education Systems in Central Europe. *Journal of Vocational Education and Training*.
- Jak úspěšní jsou absolventi odborného vzdělávání úrovně ISCED 3 na trhu práce?
- Úspěšnost – nejen výše příjmů ze zaměstnání, ale také pracovní úvazek, druh smlouvy, pozice v zaměstnání, požadované formální vzdělání na uvedený druh práce

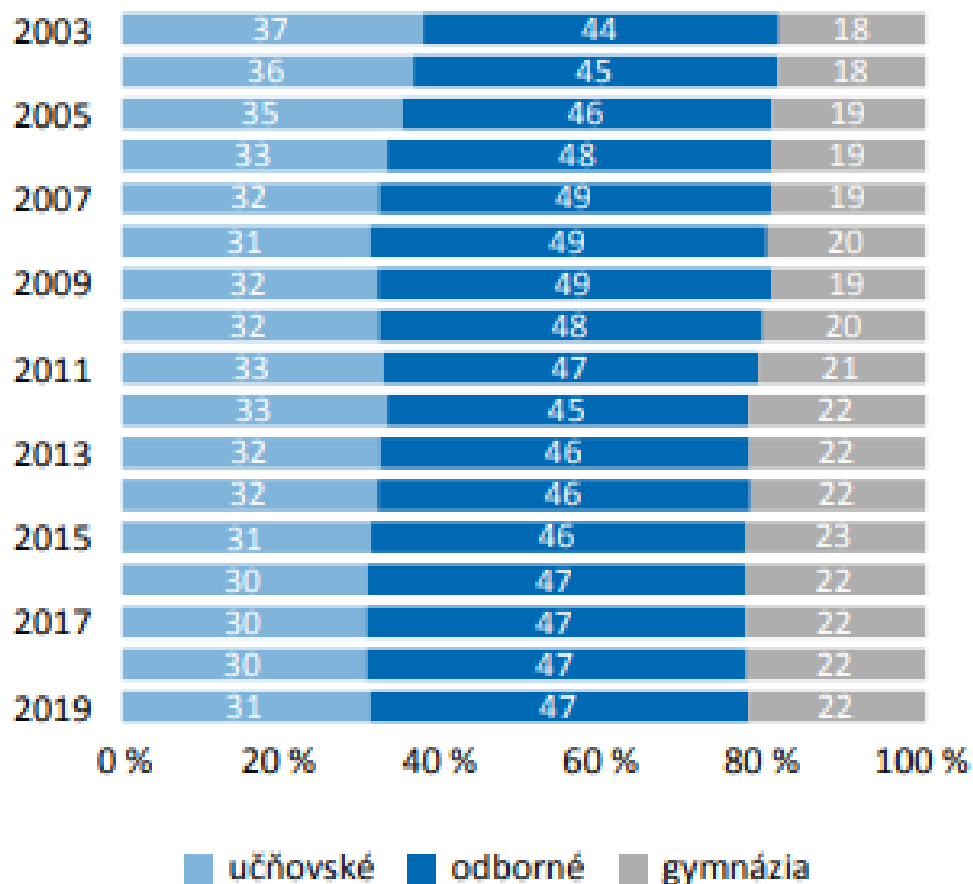
Figure 1: Labour market success index average values of the graduates with corresponding qualification

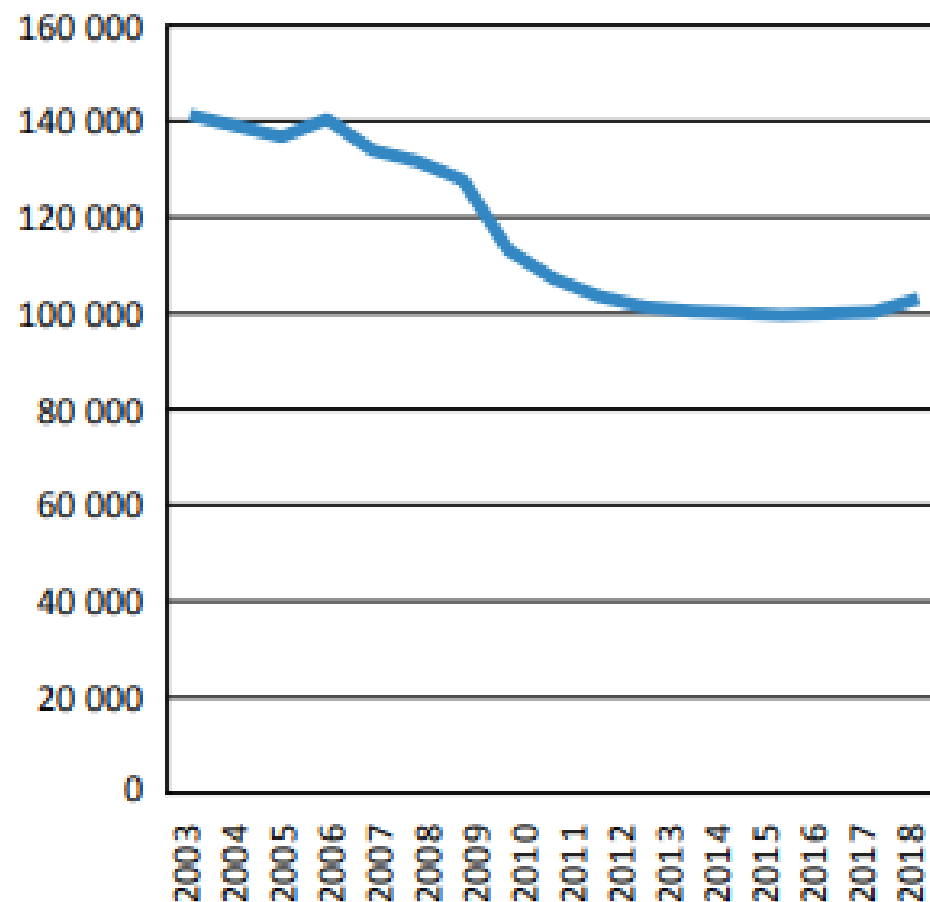
Note: Source: own calculations from PIAAC 2013 data; error bars show 95% CI.

- Po zohlednění délky pracovních zkušeností, pohlaví, úrovně matematické gramotnosti a statusu imigranta:
  - 15-24 let: významně lépe (z hlediska úspěšnosti na trhu práce) než lidé se ZŠ jsou na tom jen lidé s VŠ ($\beta=0.21$), mírný pozitivní efekt u oborů SOU s maturitou ($\beta=0,07$)
  - 25-64 let: lépe než lidé se ZŠ jsou na tom lidé s VŠ ($\beta=0.37$), SOŠ ($\beta=0.13$) a SOU s maturitou ($\beta=0.08$), naopak úspěch učňů na trhu práce je dokonce nižší než lidí se ZŠ ($\beta=-0.11$)

Graf 1a: Podíl žáků vstupujících do 1. ročníku SV (s víceletými gymnázii)

Graf 1b: Počet žáků vstupujících do 1. ročníku SV (s víceletými gymnázii)

Zdroj: Národní pedagogický ústav. Do žáků vstupujících do 1. ročníku SV se započítávají i víceletá gymnázia, kde žáci přecházejí do druhého stupně vzdělávání.

CHYTRÉ ČESKO

Firmy mají převzít praktickou přípravu učňů včetně jejího financování, plánuje ministerstvo školství

Markéta Hronová, redaktorka

16. 1. 2020 / 00:00 / 1 minuta čtení

VZDĚLÁVÁNÍ

UČŇOVSKÉ ŠKOLSTVÍ

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

CHYTRÉ ČESKO

MINISTERSTVO PRŮMYSLU

FIRMY

MINISTERSTVO

VZDĚLÁVÁNÍ

MLÁDEŽ

SPORT

VÝZKUM A VÝVOJ

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY[Titulní stránka](#) / [Ministerstvo](#) / [Pro novináře](#) / [Tiskové zprávy](#) / [Příprava duálního vzdělávání pokračuje, stejně...](#)

PŘÍPRAVA DUÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ POKRAČUJE, STEJNĚ JAKO VÝUKA TECHNIKY NA VYBRANÝCH ZŠ

Praha, 10. ledna 2020 - Duální vzdělávání v České republice dostává další impuls. Ministr školství, mládeže a tělovýchovy Robert Plaga s vicepremiérem a ministrem průmyslu a obchodu Karlem Havlíčkem připravují změny v odborném vzdělávání. V nejbližší době má v gesci MŠMT vzniknout Rada pro odborné vzdělávání. Bude mít za cíl pokračovat v rozšiřování a prohlubování prvků duálního vzdělávání a koordinaci těchto činností v regionech. Plánuje se také Dohoda o spolupráci, v přípravě je i legislativní ukotvení.

Chytré Česko

Společný projekt serveru [Aktuálně.cz](#), [Hospodářských novin](#), [ihned.cz](#) a [Nadace České spořitelny](#) otevírá debatu o stavu českého školství, pojmenovává hlavní problémy a poukazuje na možná řešení.

Zaměstnavatelé opakovaně volají po větším množství vyučených žáků, zejména v technických oborech a řemeslech. Stěžují si i na kvalitu absolventů. Mají dojem, že ve škole neprojdou tolika hodinami praxe nebo že se učí už nepotřebné dovednosti a oni je musí dlouho zaučovat. Ministerstvo školství a průmyslu spolu s odborníky proto začaly připravovat podklad pro věcný záměr zákona, který má v Česku zavést prvky takzvaného duálního vzdělávání. Dává možnost přenést odborný výcvik přímo do firem. Ve škole by se tak odehrávala pouze teoretická výuka – češtiny, matematiky či společenských věd, případně některých odborných předmětů, kde je potřeba i teorie. Všechno ostatní by na sebe vzaly firmy, včetně nákladů s výukou spojených. Ze škol však zní námitka, že podniky v krizi učně přestanou potřebovat a školy je nebudou mít kam umístit.

Odborné vzdělávání a vztah k zaměstnavatelům

- Relativní neprostupnost vzdělávacího systému (přestupy častěji směrem „dolů“)
- Výhradní odpovědnost za vzdělávání nese škola (vs. duální systémy vzdělávání)
- Požadavky zaměstnavatelů na vzdělávací systém jsou často bez dlouhodobé perspektivy, zdůrazňují úzkou oborovou zaměřenost